

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/76/99

FUNDUSZE EMERYTALNE - DECYZJE I WYBORY

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Od 1 kwietnia działają prywatne otwarte fundusze emerytalne, tworzące drugi filar ubezpieczeń społecznych. W ich powstawanie zaangażowały się największe polskie banki i towarzystwa ubezpieczeniowe. Według autorów reformy, wprowadzenie systemu indywidualnej kapitalizacji składek oraz podział ryzyka pomiędzy prywatny i zreformowany publiczny system ubezpieczeń społecznych (ZUS) ma zapewnić przyszłym emerytom większe bezpieczeństwo w powiększaniu oszczędności na starość.

Nowy system jest obligatoryjny dla wszystkich, którzy w chwili wprowadzenia reformy nie ukończyli 30 lat. Dla osób w wieku od 30 do 50 lat uczestnictwo w drugim filarze zależy od indywidualnego wyboru: odprowadzania całości składek do zreformowanego ZUS lub wybrania opcji obowiązującej młodszych uczestników systemu (odprowadzania części składki do ZUS, a części składki do wybranego funduszu emerytalnego). Osoby powyżej 50 lat nie są objęte nowym systemem.

Decyzje dotyczące uczestnictwa w funduszach emerytalnych są niełatwe. Sprawia to m.in. brak społecznych doświadczeń związanych z funkcjonowaniem kapitałowych funduszy emerytalnych, konieczność zgromadzenia informacji o akcjonariuszach i ich doświadczeniu w zarządzaniu aktywami, a także rachunek opłacalności uczestnictwa uzależniony od wieku ubezpieczonego (liczby lat opłacania składek do czasu nabycia praw emerytalnych). Z tego powodu, jak również ze względu na czas niezbędny do zaznajomienia się z propozycjami poszczególnych funduszy przyszłym uczestnikom drugiego filaru dano kilka miesięcy do namysłu.

Wkrótce po rozpoczęciu działalności otwartych funduszy emerytalnych¹ blisko połowa ankietowanych (46%) uprawnionych do uczestnictwa w nich (w sposób obligatoryjny lub

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (107), 8-13 kwietnia ‘99, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1092).

dobrowolny łącznie) deklarowała zamiar przystąpienia do funduszu (lub już przystąpiła). Co czwarty badany (24%) podjął decyzję o pozostaniu w zreformowanym publicznym systemie ubezpieczeń emerytalnych (odprowadzaniu całej składki do ZUS), a blisko jedna trzecia uprawnionych (30%) jeszcze nie podjęła decyzji w tej sprawie.

ODPOWIEDZI OSÓB UPRAWNIONYCH DO UCZESTNICTWA W FUNDUSZACH EMERYTALNYCH (N=471)

Tabela 1

Potencjalni uczestnicy drugiego filaru ubezpieczeń	Czy zamierza Pan(i) przystąpić /lub już Pan(i) przystąpił(a)/ do funduszu emerytalnego?		
	Tak	Nie	Jeszcze nie wiem, co zrobię
	w procentach		
Ogółem	46	24	30
Ankietowani w wieku od 18 do 29 lat, dla których nowy system (drugi filar) jest obowiązkowy	62	8	30
Ankietowani w wieku od 30 do 50 lat, dla których uczestnictwo w nowym systemie jest dobrowolne i zależy od dokonanej decyzji	38	32	30

Odpowiedzi osób w wieku od 18 do 29 lat, które obowiązują drugi filar (i w tym sensie nie mają one żadnego wyboru), wskazują na niedostateczną znajomość reguł zreformowanego systemu. Przepuszczalnie wynika to również z faktu, że wiele osób z tej grupy ma jeszcze niestabilizowaną sytuację zawodową i wynikającą stąd niejasność co do zasad ubezpieczenia emerytalnego.

Wprowadzie osoby w wieku od 30 do 50 lat mogą uczestniczyć w drugim filarze ubezpieczeń, jednak opłacalność przystąpienia do funduszu jest zróżnicowana, w zależności od wieku potencjalnego uczestnika. Z oficjalnych szacunków wynika, że - przy założeniu, iż sytuacja gospodarcza w kraju się nie zmieni - opłaca się oszczędzać w funduszu nie mniej niż 16 lat. Stąd też decyzje dotyczące przystąpienia do funduszu są zróżnicowane.

Zamiar uczestnictwa w otwartych funduszach emerytalnych najczęściej deklarują, co oczywiste, ludzie młodzi, poniżej 35 roku życia. Mniej więcej co trzecia osoba w wieku od 25 do 44 lat nadal nie wie, czy przystąpi do drugiego filaru, a większość ankietowanych w wieku od 45 do 50 roku życia podjęła już decyzję o pozostaniu w sektorze

zreformowanego systemu publicznego. Oprócz wieku istotnym czynnikiem różnicującym zamiar przystąpienia do funduszu jest wysokość dochodu *per capita* oraz ogólna ocena sytuacji materialnej gospodarstwa domowego.

ODPOWIEDZI OSÓB UPRAWNIONYCH DO UCZESTNICTWA W FUNDUSZACH EMERYTALNYCH (N=471)

Tabela 2

Cechy społeczno-demograficzne	Czy zamierza Pan(i) przystąpić /lub już Pan(i) przystąpił(a)/ do funduszu emerytalnego?		
	Tak	Nie	Jeszcze nie wiem, co zrobię
	w procentach		
Ogółem	46	24	30
Płeć			
Kobiety	46	25	29
Mężczyźni	46	23	31
Wiek			
Od 18 do 24 lat	63	10	26
25 - 34	60	6	34
35 - 44	44	24	31
45 - 50	14	64	22
Wykształcenie			
Podstawowe	28	35	35
Zasadnicze zawodowe	41	21	38
Średnie	50	23	26
Wyższe	63	25	13
Miesięczne dochody na osobę w rodzinie			
Do 275 zł	26	30	43
276 - 399	44	21	35
400 - 549	43	28	28
550 - 799	51	29	20
Powyżej 799 zł	52	24	24
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego			
Złe	36	29	34
Średnie	46	23	30
Dobre	53	22	25

Spośród ankietowanych, którzy deklarowali zamiar przystąpienia do drugiego filaru (ogółem 216 osób), połowa (50%) dokonała już wyboru konkretnego funduszu, w tym dwie piąte (41%) już do niego formalnie przystąpiło.

ODPOWIEDZI OSÓB DEKLARUJĄCYCH ZAMIAR PRZYSTĄPIENIA DO FUNDUSZU EMERYTALNEGO (N=216)

Tabela 3

Czy już podjął(ęła) Pan(i) decyzję, do którego funduszu emerytalnego Pan(i) przystąpi?	Osoby deklarujące zamiar przystąpienia do funduszu emerytalnego ogółem	Ankietowani w wieku od 18 do 29 lat, dla których nowy system (II filar) jest obowiązkowy	Ankietowani w wieku od 30 do 50 lat, dla których uczestnictwo w nowym systemie jest dobrowolne
	w procentach		
Tak, już podjąłem(ęłam) decyzję i przystąpiłem(a)m do funduszu	41	42	40
Tak, już podjąłem(ęłam) decyzję, ale jeszcze nie przystąpiłem(a)m do funduszu	9	9	9
Jeszcze nie podjąłem(ęłam) decyzji, na razie rozważam różne możliwości	44	42	46
Jeszcze wcale o tym nie myślałem(a)m	6	7	5

Znaczny odsetek osób (44%) deklarujących zamiar uczestnictwa w drugim filarze ubezpieczeń nadal rozważa różne możliwości i odwleka podjęcie decyzji, ale tylko nieliczni (6%) przyznają, że wcale o tym nie myślą. Tę ostatnią kategorię potencjalnych uczestników systemu stanowią przede wszystkim najmłodsze i najstarsze osoby uprawnione do udziału w otwartych funduszach emerytalnych (po 14%).

Trzeba też dodać, że o ile wiek potencjalnych uczestników otwartych funduszy emerytalnych różnicuje decyzje dotyczące przystąpienia do drugiego filaru, o tyle nie ma on wpływu na tempo wyboru funduszu.

Osoby, które już dokonały wyboru funduszu (ogółem 109 osób), zapytaliśmy, czym kierowały się przy podejmowaniu decyzji. Spośród spontanicznie wymienionych argumentów najczęściej wysuwane były: gwarancje związane z pewnością wkładów, korzystne warunki proponowane w ofercie oraz wiarygodność i zaufanie do akcjonariuszy.

CBOS	
Dlaczego wybrał(a) Pan(i) ten fundusz emerytalny?	
	N=109
Jest stabilny, pewny, wiarygodny, budzi zaufanie (pewność wkładów, gwarancje państwa itp.)	36%
Proponuje korzystne warunki (opłaty, oprocentowania, korzystne emerytury itp.)	32%
Ma doświadczenie, jest dobrze zarządzany, prężnie się rozwija (od dawna na polskim rynku, dobrze inwestuje pieniądze, dobrze się reklamuje itp.)	27%
Ma duży kapitał	10%
Za namową akwizytora lub innej osoby (znajomych, rodziny) związanej z funduszem	6%
Fundusz został wybrany przez zakład pracy (pracowników, pracodawcę, związki zawodowe itp.)	6%
Respondent sam pracuje w tym funduszu albo instytucji, która jest związana z funduszem (np. jest udziałowcem) lub korzysta z usług takiej instytucji (np. banku)	6%
Za namową osób nie związanych z funduszem	5%
Inne odpowiedzi	6%
Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wymienić trzy przyczyny wyboru danego funduszu.	

Wprawdzie ze względów formalnoprawnych przyszli uczestnicy drugiego filaru ubezpieczeń emerytalnych mają jeszcze czas na podjęcie decyzji, jednak większość (70%) już ją podjęła, w tym 46% badanych zdecydowało się przystąpić do jednego z wielu działających już funduszy. Blisko co trzeci ankietowany (30%) jeszcze nie wie, czy przystąpi do nowego systemu czy też pozostanie w zreformowanym sektorze publicznym (ZUS).

Wśród osób, dla których przynależność do otwartych funduszy emerytalnych jest sprawą osobistego wyboru, opinie w tej sprawie są podzielone: prawie dwie piąte (38%) deklaruje zamiar przystąpienia do prywatnych funduszy emerytalnych, niemal jedna trzecia (32%) zamierza pozostać w zreformowanym systemie publicznym (ZUS), niewiele mniejsza grupa (30%) jeszcze nie podjęła żadnej decyzji w tej sprawie.

Opracowała
Macieja Falkowska

A N E K S

Tabela 1. Zaczynają działać kapitałowe fundusze emerytalne. Czy zamierza Pan(i) przystąpić /lub już Pan(i) przystąpił(a)/ do funduszu emerytalnego?

(%)

	Tak	Nie	Jeszcze nie wiem, co zrobię	Liczba osób
Ogółem	46	24	30	471
Płeć				
Mężczyźni	46	23	31	243
Kobiety	46	25	29	228
Wiek				
18-24 lat	63	10	26	53
25-34	60	6	34	159
35-44	44	24	31	168
45-50	14	64	22	91
Miejsce zamieszkania				
Wieś	41	20	39	136
Miasto do 20 tys.	46	28	26	76
20 - 100 tys.	50	24	26	91
101 - 500 tys.	41	27	30	109
501 tys.i więcej mieszk.	59	25	17	57
Wykształcenie				
Podstawowe	28	35	35	62
Zasadnicze zawodowe	41	21	38	155
Średnie	50	23	26	194
Wyższe	63	25	13	59
Grupa społ.-zaw.				
Kadra kier., inteligencja	57	31	12	54
Prac.umysł.niż.szczebla	50	24	26	96
Pracownicy fiz.- umysł.	55	22	21	84
Robotnicy wykwalifikowani	38	23	39	104
Robotnicy niewykwalifik.	33	17	50	41
Pracujący na własny rach.	45	21	33	43
Bezrobotni	34	22	43	31
Gospodynie domowe i inni	29	50	21	13
Pracuje w:				
sferze budżetowej	42	29	29	86
sekt. państw.,publicznym	32	29	38	101
sp. właśc. pryw. i państwa	51	20	28	76
sekt. pryw. poza rolnictw.	57	19	24	160
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	26	30	43	74
276 - 399	44	21	35	63
400 - 549	43	28	28	111
550 - 799	51	29	20	74
Powyżej 799 zł	52	24	24	54
Ocena własnych war. mater.				
Złe	36	29	34	115
Średnie	46	23	30	213
Dobre	53	22	25	143
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	54	12	33	24
Raz w tygodniu	44	25	31	254
Kilka razy w miesiącu	40	35	25	59
Kilka razy w roku	55	14	29	98
W ogóle nie uczestniczy	38	38	24	36
Poglądy polityczne				
Lewica	45	31	23	126
Centrum	46	20	33	133
Prawica	54	19	27	129
Trudno powiedzieć	34	28	38	84

Tabela 2. Czy już podjął(ęła) Pan(i) decyzję, do którego funduszu emerytalnego Pan(i) przystąpi? 1 - Tak, już podjąłem(ęłam) decyzję i przystąpiłem(a)m do funduszu; 2 - Tak, już podjąłem(ęłam) decyzję, ale jeszcze nie przystąpiłem(a)m do funduszu; 3 - Jeszcze nie podjąłem(ęłam) decyzji, na razie rozważam różne możliwości; 4 - Jeszcze wcale o tym nie myślałem(a)m

(%)

	1	2	3	4	Liczba osób
Ogółem	41	9	44	6	217
Płeć					
Mężczyźni	42	9	44	5	112
Kobiety	41	9	44	7	105
Wiek					
18-24 lat	48	7	31	14	33
25-34	39	9	46	6	96
35-44	38	12	49	1	74
45-50	56	0	30	14	13
Miejsce zamieszkania					
Wieś	56	4	33	7	55
Miasto do 20 tys.	51	8	31	10	35
20 - 100 tys.	42	13	39	6	45
101 - 500 tys.	28	11	59	2	45
501 tys.i więcej mieszk.	27	11	57	5	33
Wykształcenie					
Podstawowe	30	9	61	0	17
Zasadnicze zawodowe	43	9	46	2	64
Średnie	44	9	35	11	98
Wyższe	36	8	54	2	37
Grupa społ.-zaw.					
Kadra kier., inteligencja	38	15	46	0	31
Prac.umysł.niż.szczebla	43	6	43	8	48
Pracownicy fiz.- umysł.	34	11	52	4	47
Robotnicy wykwalifikowani	40	9	51	0	40
Robotnicy niewykwalifik.	66	12	22	0	14
Pracujący na własny rach.	64	5	23	8	19
Bezrobotni	25	8	30	36	11
Gospodynie domowe i inni	0	0	75	25	4
Pracuje w:					
sferze budżetowej	27	10	60	2	36
sekt. państw.,publicznym	52	4	43	0	33
sp. właśc. pryw. i państwa	35	12	50	3	39
sekt. pryw. poza rolnictw.	50	9	36	6	90
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	62	0	38	0	19
276 - 399	37	18	41	4	28
400 - 549	35	11	45	8	47
550 - 799	35	7	56	2	38
Powyżej 799 zł	47	17	36	0	28
Ocena własnych war. mater.					
Złe	46	4	50	0	42
Średnie	27	13	49	11	99
Dobre	58	6	34	2	76
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	33	30	37	0	13
Raz w tygodniu	40	5	46	9	111
Kilka razy w miesiącu	59	7	31	3	24
Kilka razy w roku	40	12	46	3	54
W ogóle nie uczestniczy	37	14	43	7	14
Poglądy polityczne					
Lewica	45	11	42	1	57
Centrum	38	7	41	14	61
Prawica	39	10	46	5	70
Trudno powiedzieć	46	7	48	0	29